

KLIIMAMINISTEERIUM

ELUKESKKONNA JA RINGMAJANDUSE PROGRAMM 2026-2029

Sisukord

1. Programmi üldinfo.....	3
2. Sissejuhatus.....	3
3. Programmi eesmärk ja mõõdikud	5
4. Rahastamiskava.....	6
5. Hetkeolukorra analüüs	7
EHITUS JA ELUKESKKOND.....	8
RINGMAJANDUS.....	11
6. Olulisemad tegevused/sekkumised	14
7. Programmi tegevused	15
Programmi tegevus 1.1. Kestliku ja kvaliteetse ehituse ning elukeskkonna arendamine	16
Programmi tegevus 2.1. Eluasemete kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamine	19
Programmi tegevus 3.1. Ringmajanduse korraldamine	20
Programmi tegevus 3.2. Energia- ja ressursitõhustamine.....	23
8. Programmi juhtimiskorraldus	24
LISA 1. Programmi teenuste kirjeldus	27
LISA 2. Teenuste rahastamiskava.....	30

1. Programmi üldinfo

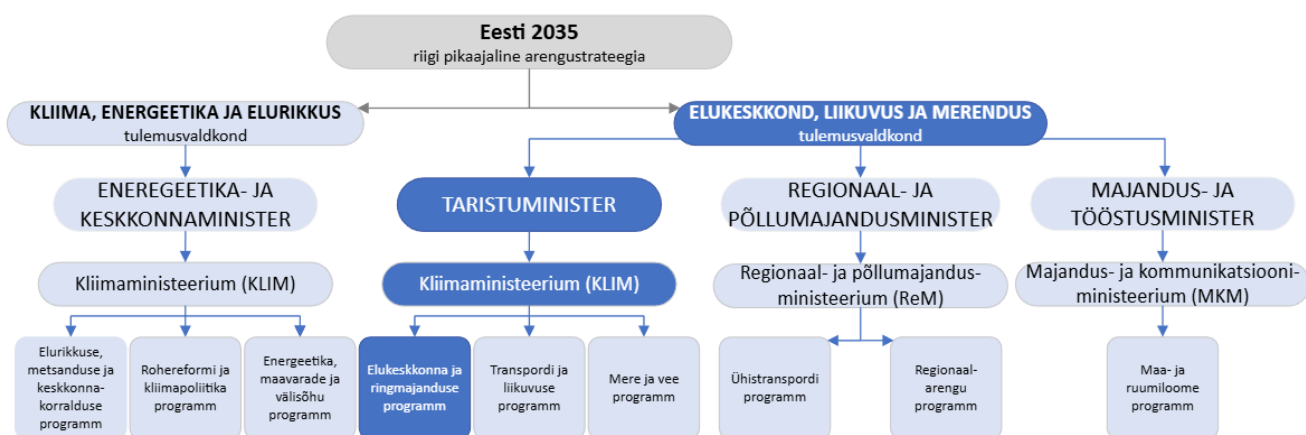
Tulemusvaldkond	Elukeskkond, liikuvus ja merendus
Tulemusvaldkonna eesmärk	Eestis on kõigi vajadusi arvestav elukeskkond, liikuvuslahendused ning konkurentsivõimeline majandus.
Valdkonna arengukava	Muud strateegilised dokumendid: Ehituse pikk vaade 2035, Hoonete rekonstrueerimise pikaajaline strateegia, Ringmajanduse valge raamat, Ringmajanduse tegevuskava 2023, Jäätmekava 2023-2028
Programmi nimi	Elukeskkonna ja ringmajanduse programm
Programmi eesmärk	Eestis on kvaliteetne elukeskkond ja konkurentsivõimeline ringmajanduse põhimõtetele vastav majandus.
Programmi periood	2026-2029
Peavastutaja	Kliimaministeerium (KLIM)
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	Keskonnaamet (KeA), Keskkonnaagentuur (KAUR)

2. Sissejuhatus

Tulemusvaldkond elukeskkond, liikuvus ja merendus tagab ringsuse põhimõtteid järgides kvaliteetse elukeskkonna arengu ja edendab nutikaid, ligipääsetavaid ja ohutuid liikuvuslahendusi panustades konkurentsivõimelise ja kliimakindla majanduse arengusse.

Tulemusvaldkonnas seatud sihtide saavutamiseni jõutakse kuue programmi rakendamisel:

- **Elukeskkonna ja ringmajanduse programm (KLIM);**
- Mere ja vee programm (KLIM);
- Transpordi ja liikuvuse programm (KLIM);
- Ühistranspordi programm (ReM);
- Regionaalarengu programm (ReM);
- Maa ja ruumiloo programm (MKM).

Joonis 1. Kliimaministeeriumi põhitegevustega seotud tulemusvaldkonnad ja programmid.

Tulemusvaldkonna eesmärk on kooskõlas strateegiadokumendiga Eesti 2035, transpordi ja liikuvuse arengukavaga 2021–2035¹ (edaspidi ka TLAK), teiste seotud arengudokumentidega ja säästva arengu eesmärkidega.

Elukeskkonna ja ringmajanduse programm (edaspidi programm) on koostatud vastavalt „Riigieelarve seaduse“ § 19 lõikele 5, § 20 lõikele 4 ning on ühtlasi aluseks programmipõhiseks eelarvestamiseks Kliimaministeeriumis (edaspidi ka KLIM). Programm on koostatud vastavalt Kliimaministeeriumi struktuurile, kus iga programmi eest vastutab vastava valdkonna asekancler. Programmi rakendamine tagab valdkonna arenemise, arvestades riigi eelarvestrateegiaga, struktuurivahendite kasutamise rakenduskavaga aastateks 2021–2027, Eesti 2035 sihtidega ja muude riiklike tegevuskavadega. Samuti arvestatakse programmi rakendamisel osaliselt kattuvate valdkondade strateegiate, arengukavade ja muude arengudokumentidega.

Võrreldes Elukeskkonna ja ringmajanduse programmiga 2025–2028 on käesolevas programmis tehtud järgmised **muudatused**:

- 1) Programmi 2025–2028 tegevus 1.1 „Ehitusvaldkonna tõhustamine ja digitaliseerimine“ ja tegevus 1.2 „Kestliku ehituse ja kvaliteetse ruumi arendamine“ liideti ning uus tegevus on „Kestliku ja kvaliteetse elukeskkonna arendamine“.
Põhjendus: Ehitusvaldkonna tõhustamine ja digitaliseerimine on osa kestliku ehituse ja kvaliteetse elukeskkonna arendamisest.
- 2) Paremaks ressurside haldamiseks ja teenuse osutamiseks vaadati üle ning ühtlustati Kliimaministeeriumi ja Keskkonnaametiteenused.

Elukeskkonna ja ringmajanduse programm aitab saavutada eelkõige järgmisi arengustrateegia **Eesti 2035** sihte²:

- 1) „Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond“, panustades eeskätt tegevuskava teemakimbus „Ruum ja liikuvus“ kirjeldatud ruumiga seotud tegevustesse³, „Planeerime ja uuendame ruumi terviklikult ja kvaliteetselt ning ühiskonna vajaduste, rahvastiku- muutuste, tervise ja keskkonnahoiuga arvestavalt“;
- 2) „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“, panustades eeskätt tegevuskava teemakimbus „Majandus ja kliima“⁴ kirjeldatud ringmajandusega seotud tegevustesse „Võtame kasutusele ringmajanduse põhimõtted“, „Võtame kasutusele uued lahendused ettevõtete teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni soodustamiseks“, „Suurendame Eesti majandusele oluliste valdkondade võimekust“ ja „Kujundame paindliku ja turvalise majanduskeskkonna, mis soodustab uuendusmeelset ja vastutustundlikku ettevõtlust ning ausat konkurentsi“.

Samuti aitab programm kaasa „Eesti 2035“ mõõdikutega „Elukeskkonnaga rahulolu“, „Ringleva materjali määr“ 2035. aastaks seatud eesmärgi saavutamisele.

Programm panustab **ÜRO säästva arengu eesmärkide** saavutamisse:

¹ <https://kliimaministeerium.ee/liikuvus/transpordi-tulevik>

² [Aluspõhimõtted ja sihid | Eesti Vabariigi Valitsus](#)

³ <https://www.valitsus.ee/strateegia-eesti-2035-arengukavad-ja-planeering/vajalikud-muutused/ruum-ja-liikuvus>

⁴ <https://www.valitsus.ee/strateegia-eesti-2035-arengukavad-ja-planeering/tegevuskava/majandus-ja-kliima>

Programmi elluviimiseks kasutatakse järgmisi **välisvahenditest rahastatavaid meetmeid**:

- Euroopa Liidu taasterahastu NextGenerationEU;
- RePowerEU;
- Euroopa Liidu Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021-2027 vahendid. Täpsemalt on töös sekkumised prioriteetse valdkonna Rohelisem Eesti erieesmärgi ring- ja ressursitõhusale majandusele ülemineku edendamine, mille all on 5 sekkumist: 1) toetus jäätmetekke ja pakendamise vältimiseks ja vähendamiseks ning korduskasutus; 2) toetus ringmajanduspõhiste tootmis- ja tarbimismudelite rakendamiseks, ekspertide koolitamiseks, tööstussümbioosiks ja tooraine hankimiseks tulevate kahjude vähendamiseks; 3) toetus tööstus- ja teenindussektorile energia- ja ressursitõhususe suurendamiseks ning ressursitõhususe auditite tegemiseks; 4) toetus liigiti kogumise taristule; 5) toetus jäätmete ringlussevõtuks ja ohutuks materjaliringluseks. Kokku on viie sekkumise eelarveks ligikaudu 75,6 miljonit eurot, millele lisandub ettevõtjate, kohalike omavalitsuste, partnerite omafinantseering ning riiklik kaasfinantseering;
- LIFE SIP CircEST (eeltaotlus sai positiivse otsuse, täistaotlus esitatakse 2026. a märtsi alguses, rahastusotsus saabub 2026 suvel). Positiivse rahastusotsuse korral toimub projekti rakendamine 2027-2034. a.
- Hoonete rekonstrueerimise pikaajalise strateegia elluviimist toetavad teadusarendusprojektid LIFE IP BuildEST ja LIFE heritageHOME;

Rohkem infot leiab eelnevate perioodide programmide ja aruannete kohta nii Kliimaministeeriumi kui ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kodulehelt⁵.

3. Programmi eesmärk ja mõõdikud

Programmi eesmärk: Eestis on kvaliteetne elukeskkond ja konkurentsivõimeline ringmajanduse põhimõtetele vastav majandus.

Tõstame valdkonnas tegutsevate ettevõtete konkurentsivõimet ning muudame meid ümbritseva ruumi meeldivaks loodusele ja inimesele.

Joonis 2. Programmi struktuur.

⁵ Tegevuspõhine riigieelarve Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi lehel (arhiiv kuni 2023–2026): <https://www.mkm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/strateegiline-juhtimine/tegevuspohine-riigieelarve>; KLIM: www.kliimaministeerium.ee

Tabel 1. Programmi mõõdikud

Mõõdik/Sihttase	Tegelik (2024)	2026	2027	2028	2029
Elanike keskmine rahulolu valdkonna teenustega (hoonete ja rajatiste arhitektuur, hoonete seisukord, jäätmekäitlus, jäätmete kogumiskohtade kättesaadavus), (%) <i>Allikas: Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, minuomavalitsus.ee</i>	65,58 (2024)	70,80	-	73,20	-
Ringleva materjali määr (%) <i>Allikas: Statistikaamet, Eurostat</i>	18,10 (2023)	19,00	20,00	21,00	22,0

Elanike rahulolu näitava mõõdiku allikas on iga kahe aasta järel korratav uuring, millega saadakse ülevaade Eesti elanike rahulolust oma kohaliku omavalitsuse avalike teenuste ja elukeskkonnaga. Programmi jaoks on uuringu tulemustest moodustatud koondnäitaja, mis annab nelja valdkonna aritmeetilise keskmise: hoonete ja rajatiste arhitektuur, hoonete seisukord, jäätmekäitlus ja jäätmete kogumiskohtade kättesaadavus (viimase mõõdiku sõnastus oli 2022. a uuringus „jäätmete liigiti kogumise võimaldamine“).

Ringleva materjali määr on mõõdik, mis näitab ringselt kasutatud materjali osatähtsust kogu materjalikasutuses. Kui 2023. aastal oli ringleva materjali määr vaid 18,1% ja 81,9% majandusse sisenevast materjalist moodustas esmane tooraine, siis eesmärgiks on suurendada ringleva materjali määra 2035. aastaks 30%-ni, mis tähendab, et esmase kaevandamise tulemusel majandusse siseneva materjali osakaal jääb 70% juurde.

4. Rahastamiskava

Tabel 2. Programmi rahastamiskava

Programmi rahastamiskava	Eelarve		Eelarve prognoos		
	2025	2026	2027	2028	2029
Elukeskkonna ja ringmajanduse programm	-171 581 334	-138 041 530	-86 371 945	-63 457 669	-29 323 040
Meede 1: Ehituspoliitika					
Programmi tegevus 1.1: Kestliku ja kvaliteetse ehituse ning elukeskkonna arendamine	-33 735 333	-2 376 235	-2 253 023	-2 246 703	-2 721 134
Meede 2: Eluasemepoliitika					
Programmi tegevus 2.1: Eluasemete kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamine	-124 582 940	-124 860 254	-55 987 923	-31 834 224	-3 053 769
Meede 3: Ringmajanduse poliitika					
Programmi tegevus 3.1: Ringmajanduse korraldamine	-12 421 530	-10 294 152	-27 708 316	-28 969 457	-23 139 728
Programmi tegevus 3.2: Energia- ja ressursitõhustamine	-841 531	-510 889	-422 682	-407 285	-408 408

Tabel 3.^[1] Programmi rahastamiskava täiendav informatsioon 2025.a kohta (lõplik eelarve ilma amortisatsioonita*)

Elukeskkonna ja ringmajanduse programm	Ülekantavate summa (piirmääraga vahetus)	2025.a riigieelarve p.a. seadusemuudatused	2025.a riigieelarve II p.a. seadusemuudatused	VV reservide eraldised	Lõplik 2025.a programmi tegevuse eelarve*	Selgitused
Kestliku ja kvaliteetse ehituse ning elukeskkonna arendamine	-419 854	131 900	3 459		-33 735 333	Ülekantavad vahendid on avaldatud KLIM kodulehel Seaduse muudatuse info on Riigi Teatajas II PA Seaduse muudatuse info on Riigi Teatajas
Eluasemete kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamine	-3 079 360	5 097 606	1 383	-339 858	-124 582 940	Ülekantavad vahendid on avaldatud KLIM kodulehel Seaduse muudatuse info on Riigi Teatajas Reservist eraldatud vahendite käskkiri on ADRis nr 88 II PA Seaduse muudatuse info on Riigi Teatajas
Ringmajanduse korraldamine	-1 149 648	212 837	400 257	-4 827 060	-12 421 530	Ülekantavad vahendid on avaldatud KLIM kodulehel Seaduse muudatuse info on Riigi Teatajas Reservist eraldatud vahendite käskkiri on ADRis nr 16 ja nr 88 II PA Seaduse muudatuse info on Riigi Teatajas
Energia-ja ressursitõhustamine	-41 210	-5 730	-4 626	-388 911	-841 531	Ülekantavad vahendid on avaldatud KLIM kodulehel Seaduse muudatuse info on Riigi Teatajas Reservist eraldatud vahendite käskkiri on ADRis nr 88 II PA Seaduse muudatuse info on Riigi Teatajas

5. Hetkeolukorra analüüs

Elukeskkonna ja ringmajanduse programm käsitleb kahte olemuslikult seotud valdkonda, mille koosmõjus luuakse riigile unikaalseid konkurentsieeliseid töstes valdkonnas tegutsevate ettevõtete konkurentsivõimet ning kujundades elurikast elukeskkonda kõigile Eesti inimestele. **Programmi keskmes on ühtaegu nii ressursitõhus majandusedu kui ka keskkonnahoidlik ja inimväärne füüsiline ruum.**

Programmi edukuse määravad materjaliringlusele suunatud majanduse hea käekäik ja inimeste tajutav rahulolu end ümbritseva ehitatud keskkonnaga. Need sihid suunavad muuhulgas arendama kvaliteetset ja kestlikku arhitektuuri, heaperemehelikult hoidma ja renoveerima olemasolevaid ehitisi, tõhustama tööstus- ja ehitusprotsesse, edendama energiatõhusust ja pakkuma inimestele mugavaid lahendusi keskkonnateadlikuks tarbimiseks, aga ka esemete korduskasutuseks ning jäätmete ümbertöötamiseks. Programm edendab ühiskonna muutumist kuluefektiivseks, pärssides loodusressursside ja eeskätt importkaupade ületarbimist.

EHITUS JA ELUKESKKOND

Tegevuste eesmärk on kujundada parimad tingimused **ehitatud keskkonna**⁶ arenguks. See tähendab, et:

- ehitussektori areng on pidev ja stabiilne;
- õiguslik keskkond on paigas;
- valdkond on atraktiivne ja innovaatiline ning tõmbab teotahtelisi pädevaid inimesi ligi;
- ruumiotsuseid tehakse lähtudes kvaliteetse ruumi aluspõhimõtetest, mis on eeldus meeldiva ning jätkusuutliku elukeskkonna loomiseks.

Programmi sisustamisel on lähtutud Kliimaministeeriumi põhimääruses sätestatud tegevustest ja programmi eesmärkidest, samuti dokumentidest ehituse pikk vaade 2035⁷ ja hoonete rekonstrueerimise pikaajaline strateegia⁸.

Väljakutsed

Programmi tegevused on kavandatud lähtuvalt järgmistest väljakutsetest:

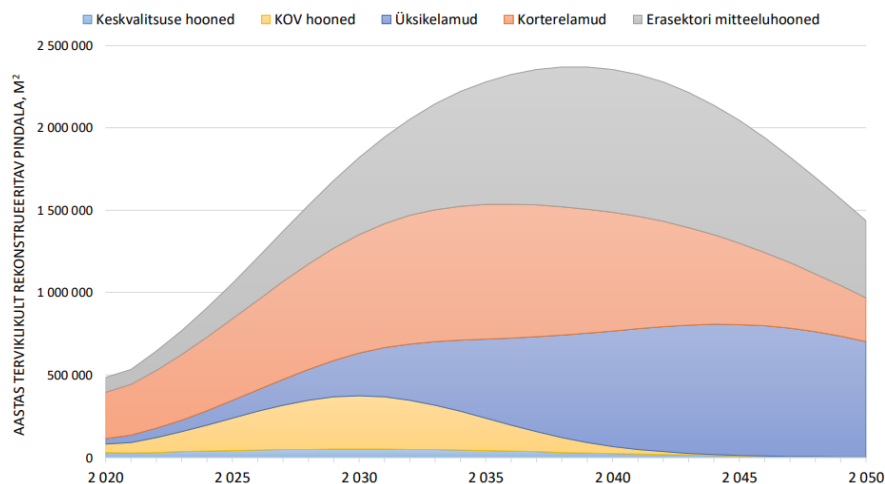
1. Ehitusõiguse andmine, sealhulgas nii ehitus- ja kasutuslubade menetlus kui ka muud seonduvad menetlused, oleksid võimalikult tõhusad.
2. Valdkonna killustatuse ja ühtse vastutaja puudumise tõttu on kvaliteetse elukeskkonna loomise alustalad puudulikud, mistõttu peab riik näitama eeskuju elukeskkonna kvaliteedikriteeriumite juurutamisel. Kvaliteedikriteeriumitena lähtume nii (suuresti kattuvatest) Eesti kvaliteetse ruumi aluspõhimõtetest, Davosi kvaliteedikriteeriumitest kui ka Euroopa uue Bauhausi põhimõtetest.
3. Ehitussektori tootlikkus moodustab Eestis vaid 62% Euroopa liidu keskmisest (2023. a seis). Eesmärk on jõuda aastaks 2035 Eestis Euroopa liidu keskmise tasemeni.
4. Hoonete energiatarve moodustab Eesti energia lõpptarbimisest ligi 50%, Euroopa liidu keskmine on umbes 40%. Energiatarbimise vähendamine ja hoonete energiatõhususe parandamine on Eesti kliima- ja energiapoliitika üks olulisemaid prioriteete.
5. Kuigi elamumajandust puudutavate otsuste eest vastutab reeglina kohalik omavalitsus, on väljakutseid, mida peab lahendama kohalike omavalitsuste üleselt – esmajoones hoonefondi amortiseerumine ja energiatõhusus. Elamufondi teoreetiline taastuvvajadus on umbes 1%

⁶ Ehitatud keskkonnana mõistetakse käesolevas dokumendis kogumina kõiki ehitisi, mida on ehitatud, mis on ehitamisel või mille ehitamist kavandatakse. Ehitusseadustiku § 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt on ehitis inimtegevuse tulemusel loodud ja aluspinna ühendatud või sellele toetuv asi, mille kasutamise otstarve, eesmärk, kasutamise viis või kestvus võimaldab seda eristada teistest asjadest. Ehitis on hoone või rajatis.

⁷ Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (2021). [Ehituse pikk vaade 2035](#)

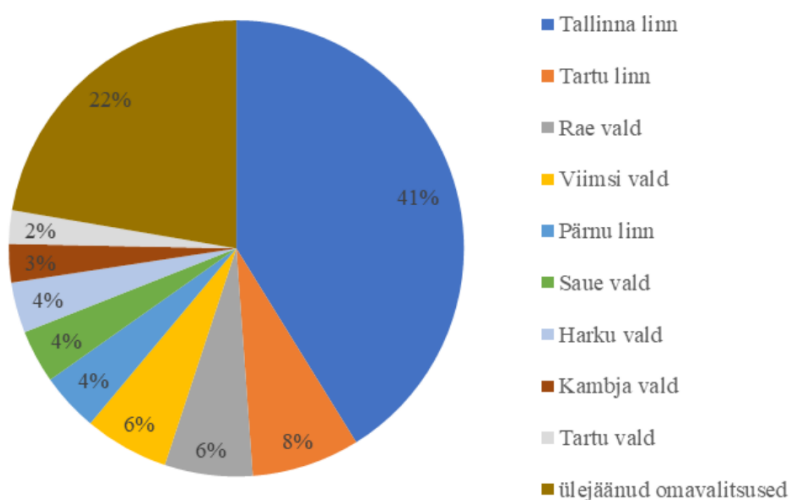
⁸ Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ja Tallinna Tehnikaülikool (2020). [Hoonete rekonstrueerimise pikaajaline strateegia](#)

uusehitisi ja 2% renoveeritud ehitisi aastas, kuid Eestis lisandub uusi hooneid umbes 0,5% ja renoveeritakse umbes 1% aastas, mis jääb vajadusele ligi kahekordselt alla (joonis 3). See toob kaasa nii ehitiste järjepideva kvaliteedilanguse kui ka kvaliteetse elamispinna hinnatõusu. Tervikrenoveerimist ilma riigi toeta praktiliselt ei toimu. Kohalike omavalitsuste ning riigi elamuvaldkonna poliitika elluviimist takistab ka, et avaliku sektori omandis on alla 2% kogu elamufondist.

Joonis 3: Tegelik ja vajalik korterelamute renoveerimise määr. Allikas: Hoonete renoveerimise pikaajaline strateegia (2020).

- Uut ja korrastatud elamufondi lisandub üle Eesti ebaühtlaselt. Kui alates aastast 2000 on Eestisse lisandunud 95 017 uut tavaeluruumi, siis 41% kõikidest eluruumidest on ehitatud Tallinna linna (joonis 4) ning 78% kõigest üheksasse kohalikku omavalitsusse (ja ka siis enamasti Tallinna ja Tartu tagamaale). Ülejäänud omavalitsustesse on ehitatud vähem kui 2% kõikidest uutest eluruumidest (mida ajutiselt tõstis selle tasemeni riiklik üürielamute toetusmeede). Lisaks on omaette probleemiks kujunenud tühjenevad korteralaud piirkondades, kus kinnisvaraturg ei toimi.

Joonis 4: Eesti linnadesse ja valdadesse ehitatud uute eluruumide osakaal kõikidest uutest eluruumidest (2024. aasta seis)

Väljakutsetele lahenduste leidmiseks on lisaks 6. peatükis kirjeldatud 2026-2029 aasta tegevustele töös järgmised tegevused:

Käimasolevad tegevused

1. 2025. a suvel valmis eluasemete kättesaadavuse ja taskukohasuse uuring koos poliitikakujundamise soovitustega. Ettevalmistamisel on taskukohase elamusektori käivitamise programmi loomine koostöös Euroopa Investeerimispankaga.
2. 2026. aastal valmib elamumajanduse tegevuskava, millega määratakse eesmärgid ja tegevused kvaliteetsete kodude kättesaadavuse ja taskukohasuse tagamiseks võrdväärselt üle kogu Eesti.
3. **Ehitusseadustik** läbis järeelhindamise tulemusel põhjaliku uuenduse ning 2025. aastal esitati ehitusseadustiku tervikmuudatuse eelnõu Riigikogule vastu võtmiseks. Eelnõu läbis esimese lugemise ja 2026. aastal jätkatakse eelnõu menetluse protsessiga. Eesmärgiks on loaandmise protsesside tõhustamine ja praktikas tekkinud probleemide lahendamine. 2026 aastal kehtestatakse ehitusseadustiku jõustumisega samaaegselt uued ligipääsetavuse nõuded ning ehitisprojekti määruse uus terviktekst. Alustatakse ka ehitisregistri põhimääruse ja andmevormide määruste uuendamise protsessi ning ligipääsetavuse giidi koostamist.
4. Euroopa Komisjon uuendas 2024. a sügisel **ehitustoodete määrust** (CPR), mistõttu analüüsiti 2025. aastal Eesti vastava õiguse muutmise vajadust ja 2026. aasta alguses kehtestatakse viimased muudatused. Oodata on lähiaastatel ka mitmeid CPRi alamakte.
5. 2024. aastal võeti vastu Euroopa liidu **hoonete energiatõhususe direktiivi** EL 2024/1275 uustöötlus (edaspidi EPBD). Arvestades, et direktiivi ülevõtuks on aega vaid kaks aastat, teevad Kliimaministeeriumi töötajad intensiivselt tööd, et asjaomased eelnõud koostada. Samuti telliti 2025. ja tellitakse 2026. aastal mitmeid alusuuringuid, mis on vajalikud eelnõude sisustamiseks. EPBD suunab liikmesriike senisest suuremates mahtudes renoveerima ning üleeuroopaliseks sihiks on seatud kliimaneutraalse hoonefondi tagamine aastaks 2050. Direktiiv toob kaasa heitevabad hooned, fossiilkütuste kasutamise järkjärgulise lõpetamise hoonete kütmiseks ja senisest laima päikeseenergialahenduste kasutuselevõtu (eelkõige päikeseelektriseadmete näol) ning kohustuse hinnata uute hoonete olusringi süsinikujalajälge ehk kogu hoone eluringi jooksul tekkivat mõju kliimale.
6. 2024. aastal uuendati kolme peamist hoonete energiatõhusust käsitlevat määrust – ettevõtlus- ja infotehnoloogiainistri määrus nr 63 „**Hoone energiatõhususe miinimumnõuded**“, majandus- ja taristuministri määrus nr 58 „**Hoone energiatõhususe arvutamise metoodika**“ ning majandus- ja taristuministri määrus nr 36 „**Nõuded energiamärgise andmisele ja energiamärgisele**“. Uuendatud redaktsioonid jõustusid 2025. aasta 1. juunist. Peamiste uuendustena uueneb energiatõhususe skaala, arvestatakse senisest enam kliima soojenemisega ja uuenevad energiatõhususe piirväärtused vastavalt 2022. a teostatud kuluoptimaalsete tasemete analüüsi tulemustele. Hoonete energiatõhususe regulatsiooni vaadatakse vastavalt direktiivi nõuetele üle regulaarselt iga viie aasta järel.
7. 2024. aastal töötas Kliimaministeerium välja ettepanekud seadusemuudatusteks, et viia Eestis sisse uute **hoonete süsinikujalajälje arvutamise** kohustus ning tutvustada süsinikujalajälje piirväärtuseid. Süsinikujalajälje arvutamine ning hilisemate piirväärtuste rakendamine soodustab madalsüsinikehitust Eestis ning aitab mõista ning teadlikult vähendada sektori kliimamõjusid. See suunab ka materjalide tootjaid tootma ja arendama võimalikult väikese jalajäljega tooteid/materjale, ühtlasi suunab arendajaid ja/või ehitusettevõtteid võtma kasutusele senisest teistsuguseid töövõtteid ja meetmeid eesmärgiga vähendada oma tegevusest tulenevat süsinikujalajälge.

8. Jätkub **hoonete rekonstrueerimise** pikaajalise strateegia elluviimiseks käivitatud teadus- ja arendusprogrammid LIFE IP BuildEst ja LIFE heritageHOME.
9. Uuendatud tingimustel jätkub Euroopa liidu 2021-2027. aastate struktuurifondide perioodi eelarvevahenditest **korterelamute ja väikeelamute rekonstrueerimismeede**, hõlmates nii toetuseid kui elamuinvesteeringute fondi.
10. 2026. aastal valmib **tänavaruumi giid**, mis koondab põhimõtted kvaliteetse ruumi põhimõtete rakendamiseks tänavaruumi loomisel ja haldamisel.
11. Koostöös Maa- ja ruumiametiga täiendatakse e-ehituse platvormi uute funktsioonidega, mis toetavad Euroopa liidu direktiividest ning siseriiklikust seadusandlusest pärit ülesannete efektiivset täitmist. Näiteks on käimas **renoveerimispassi** arendus, mis tuleneb hoonete energiatõhususe direktiivist ja renoveerimisgiidi koostamine, mis koondab endas ehitustehnilised renoveerimislahendused. Eesmärk on luua konkreetsele hoonele tervikrenoveerimiseks etapiviisiline tegevuskava, mis aitab parandada oluliselt hoone energiatõhusust. Töös on Eesti **3D-kaksiku** edasiarendamine ning **energiamärgiste** süsteemi edasiarendused.
12. 2026. aastal uuendatakse **ühtseid BIM-nõudeid** (ÜBN 4.0), mis on BIM-tehnoloogia Eestis rakendamise keskne raamistik esmajoonel avaliku sektori tellijale, kuid mille mõju laieneb ka erasektorile.
13. Koos Ettevõtluse Innovatsiooni Sihtasutusega (EIS) jätkatakse elamuvaldkonna riigieelarveliste toetusmeetmetega **lasterikastele peredele elamistingimuste parandamiseks**.

Riskid

Esiteks peaks Euroopa liidu ja Eesti strateegiliste eesmärkide täitmiseks pidevalt kasvama renoveerimismahud. Ebastabiilne rahastus pärsib ehitusettevõtjate huvi teha vajalikke investeeringuid ja korteriühistuste huvi teha vajalikke ettevalmistusi, mille tulemusel kannatab tööde maht, kvaliteet ning hind.

Teiseks kahjustab e-ehituse taristu stabiilse riigieelarvelise rahastuse puudumine süsteemi hooldust ja pidevat arengut – kannatab oluliste funktsioonide väljaarendamine ning ohus on väljakujunenud meeskonna ning tööviiside püsimine. Pingutused leida katteallikaid välisrahastusest ei aita kaasa stabiilsuse saavutamisele (kõige kriitilisem on Ehitisregistri hooldustööde rahastamine).

Nii elamute renoveerimise kui e-ehituse taristu arendamise seisukohast on võtmeküsimus riigieelarve stabiilse rahastuse saavutamine.

RINGMAJANDUS

Ringmajanduse valdkond on viimastel aastatel kiires tempos arenenud. Eesti tugevuseks saab pidada meie väiksust ja potentsiaali arendada uusi suundi kiirelt ja tõhusalt. Samas on ringmajandus lisaks uutele suundadele ka n-õ uuesti avastatud vana ehk parandamiskultuur, vajalike tarvete ühiskasutus ning toodete ja ressursside optimaalne kasutamine. Samuti saab tugevusena välja tuua selle, et Eestis soodustavad ringmajandusele üleminekut järjest tekkivad ringkasutuspõhised algatused. Uue rahastamisperioodi puhul oleme valdkonnale ette näinud ka edendavad ja üleminekut kiirendavad toetused. Aktiivselt on arendamisel ka äridiplomaatia suund, kus on oluline välispartnerite toetus ja aktiivne kaasamine. Tugevuseks ringmajanduse arendamisel ja hõlbustamisel on digilahendused.

Väljakutsed

Valdkonna kitsaskohaks on asjaolu, et Eesti seadusandluses ei ole seni ringsuse horisontaalseid põhimõtteid kirjeldatud, mis omakorda teeb keeruliseks nende süsteemse järgimise. 2026. aastal Riigikogule esitatava kliimakindla majanduse seaduse eelnõuga viiakse ringsuse põhimõtte Eesti õigusesse seaduse tasandil sisse ning ringmajanduse põhimõttest tuleb lähtuda nii ehitatud keskkonna kavandamisel kui kestlike riigihangete korraldamisel. Kohalike omavalitsuste roll teadlikkuse suurendamisel on kriitilise tähtsusega kohalike kogukondade (sh ettevõtjate, tarbijate) harimisel, kuid omavalitsustes on ressursside puudus (nii inimeste, teadmiste kui raha puudus). Jäätmevaldkond on oluline osa ringmajanduse poliitikast. Oluliste jäätmevaldkonna probleemide lahendamiseks võeti 2025. aasta lõpus vastu nn **olmejäätmete reform**, mille rakendamine algab 2026. aastast.

Ringmajanduse arendamisel on väljakutseks küsimus, kuidas tagada ringsuse põhimõtete läbiv kasutus ja arusaam nii ühiskonnas üldiselt kui ka erinevates poliitikavaldkondades. Eesti olulisim väljakutse on omada head süsteemi, kuidas ringsuse ahelaid kaardistada ja hinnata, et seejärel juba pakkuda praktilisi teadmisi nende arendamiseks.

Järgnevatel aastatel on vaja soodustada ringsuspõhist tootearendust (sh ärimudelid, finantseerimisskeemid) ning tagada, et tootmine ja tarbimine toetuksid väärtuspõhise ringsuse põhimõtetele ning lähtuksid jäätmehierarhiast ja tarbijate reaalsest vajadusest. Samuti on vajalik kasvatada turul nõudlust sekundaarse materjali järele. Ka ökoinnovatsiooni valdkonda tuleb edasi arendada ning soodustada koostööd avaliku sektori, ülikoolide ja ettevõtete vahel uute keskkonnahoidlike lahenduste väljatöötamisel.

Eesti üheks kitsaskohaks on madal ressursitõhusus. Ühtekuuluvusfondist ning Taaste- ja vastupidavuskavast toetatakse ring- ja ressursitõhusale majandusele ülemineku edendamist, et parandada Eesti ettevõtete tõhusust, majanduse konkurentsivõimet ning vähendada tootmises tekkivaid jäätmeid ja jääke. Laiem **eesmärk on vältida ja vähendada jäätmeteket ning luua tootmis- ja tarbimismudelid, milles võetakse arvesse kogu ressursiahela kestlikkust.** Lisaks tuleb suurendada ka teenindussektori panust ressursitootlikkuse suurendamisel. Riik peab olema suunanäitajaks, kätitudes nn targa tellijana, kes keskkonnahoidlikke lahendusi eelistavate riigihangetega kujundab siseturul vastava nõudluse, mõjutades erasektorit keskkonnatehnoloogiaid rakendama ning keskkonnahoidlikke tooteid/teenuseid pakkuma.

Ringmajanduse edendamisel on **jäätmekäitluse korraldamine** üheks oluliseks osaks. Kõigis KOVides on korraldatud jäätmevedu, millega valdav osa elanikest on liitunud. Eranditeks on Kihnu, Ruhnu ja Vormsi vallad, kus korraldatud jäätmeveo korraldamine pole kohustuslik, kuid jäätmete kokku kogumine on seal korraldatud muul moel.

Eestil on jätkuvalt probleeme suureneva jäätmetekkega ning madala olmejäätmete liigiti kogumise ja ringlussevõutuga. Jäätmeid võetakse vähe ringlusse ja jäätmete lakkamise kriteeriumeid rakendatakse vähe. Puudusena tuleb märkida ka ebapiisavat teadus-arendustööd ja selle rakendamist jäätmevaldkonnas. Näiteks on koostöö teadlaste ja ettevõtjate vahel ebapiisav ning avalikus ja erasektoris valitseb vastavate ekspertide ja spetsialistide puudus. Lisaks toimub jäätmevaldkonna taristu arendamine projektipõhiselt ehk valdkonnas puudub terviklik strateegia. KOVidel ei ole piisavalt ressursi jäätmehoolduse arendamiseks. Puudusi esineb jäätmekäitluse andmetes, kus olemasolev andmete ajakohasus ei ole piisav ning vaja on arendada reaalsaja andmeid. Nende kitsaskohtade ja probleemide ületamiseks on töös erinevaid seadusandlike muudatusi ning projekte. Näiteks lõpeb 2027. aastaks jäätmete valdkonna digitaliseerimise projekt, mis viiakse ellu KliM ja MKM koostöös ning mille eesmärk on jäätmevaldkonna andmete ja infovahetuse digitaliseerimine. Projekt tulemusena minnakse 2027. aastast üle reaalsajas andmetel põhinevale aruandlusele. Projekti rakendamise üheks aluseks on jäätmereform, kuna reform loob vajaliku õigusliku raamistiku.

Nende kitsaskohtade ja probleemide valguses tuleb jõuda jäätmehierarhiat rakendava jäätmekäitluseni arendades üle Eesti välja optimaalse ja toimiva jäätmete liigiti kogumise taristu ja ringlussevõtu võimekuse ning leides stiimulid liigiti kogumise edendamiseks. Jätkatakse teadlikkuse suurendamisega jäätmevaldkonnast, eriti liigiti kogumise osas. Seejuures on oluline koostöö riigi, KOVi, tarbija ja jäätmekäitleja vahel ühiste eesmärkide saavutamiseks.

Jäätmealased õigusaktid vastavad EL õigusele ja toetavad valdkonna arengut. EL tasandil lähtutakse uute regulatsioonide koostamisel kogu toote elutsüklist ehk õigusakti tasandil mõeldakse läbi toote keskkonnamõju alatest tooraine kaevandamisest kuni tekkinud jäätmete ringlussevõttuni. Esimeste selliste määrustena saab välja tuua 2023. aastal vastu võetud patarei- ja akumäärus (EL 2023/1542) 9 ja 2024. aastal vastu võetud pakendi ja pakendijäätmete määrus (EL 2025/40) 10.

Lähiaastatel on jõustumas ja rakendumas mitmeid jäätmekäitlusega seotud poliitika kujundamist puudutavaid Euroopa Liidu algatusi, näiteks riikidevahelise jäätmeveo määruse muudatused ning ökodisaini määrus. Rakendumas on veel uus pakendi ja pakendijäätmete määrus ning lisandumas mootorsõiduki ringsuse ja romusõiduki töötamise määrus, jäätmete raamdirektiivi muudatused (tekstiili laiendatud tootjavastutusega seotud nõuded, toidujäätmete vähendamise sihtarvud ja eesmärgid).

Lisaks on oluline korraldada jäätmekäitus efektiivselt ja innovaatseliselt ümber nii, et tagatud oleks ohutu materjaliringsus ning saavutatud olmejäätmetele ja muudele jäätmeliikidele kehtestatud sihtarvude täitmine. Muudatuste aluseks on koostöös Euroopa Komisjoni ja Maailmapangaga valminud jäätmevaldkonna tervikanalüüs, mida arvestades on kavas viia jäätmevaldkonnas ellu struktuursed muudatused. Selleks võeti 2025. a vastu nn olmejäätmete reform, mille eesmärk on täpsustada omavalitsuste rolli, luua ringlussevõttu motiveerivad tasusüsteemid, vähendada pakendijäätmete teket, edendada pakendite ringlussevõtetavust ning tagada ajakohaste jäätmeandmete olemasolu.

Riigi jäätmevaldkonda hõlmav arengudokument „**Riigi jäätmekava 2023–2028**“ kinnitati 20.12.2023. a. Riigi jäätmekavaga on paika pannud üldised suunad, kuhu järgnevatel aastatel jäätmemajanduses liigume. Jäätmekava alusel suuname ka erinevaid toetusvahendeid ringmajanduse edendamiseks. Jäätmekavas pööratakse tähelepanu sellele, kui palju ja kuidas tarbitakse ning keskendutakse teadlikumale tootmisele ja tarbimisele, et tervikuna vähendada jäätmete teket ning soodustada korduskasutust. Jäätmevaldkonnas tuleb tagada jäätmete efektiivne liigiti kogumine ja ohutu ringlussevõtt ning vähendada jäätmekäitluse mõju inim- ja looduskeskkonnale.

Keskkonnaamet tegeleb keskkonnakaitselubade, riikidevahelise jäätmeveo lubade väljastamise, haldamise ja järelevalvega, jäätmete koristamise korraldamisega reformimata riigimaalt ning keskkonnajärelevalvega, mille eesmärk on kontrollida jäätmekäitluse nõuetele vastavuse täitmist. Keskkonnaagentuur tegeleb jäätmekäitluse andmete seire korraldusega ja aruannete avaldamisega, keskkonnavaldkonna (sh jäätmed) analüüsides, PAKIS andmete ja PROTO registreeringutega ning valdkonna projektide juhtimisega.

Taustainfo

Kuigi aastaid püsis olmejäätmete teke ja ringlussevõtt stabiilsena ühel tasemel (ca 500 tuhat tonni ja 28-32%) siis tänu viimastel aastatel toimunud regulatiivsetele muudatustele on erinevates jäätmevaldkondades näha paranemise märke liigiti kogumise tõhustumise suunas. Aastaid paigal seisnud olmejäätmete ringlussevõtt kasvas võrreldes 2022. aastaga ca 5%. Samas jääb kehtima probleemkohana jäätmetekke vähendamise eesmärgi mitte saavutamine. Jäätmetekke vähendamise eesmärgi saavutamiseks on rakendatud erinevaid meetmeid (sh kampaaniad teadlikkuse suurendamiseks ja liigiti kogumise hoogustumiseks, KOVide nõustamine, juhendmaterjalide

⁹ L_2023191ET.01000101.xml

¹⁰ L_202500040ET.000101.fmx.xml

koostamine, seminaride ja töötubade korraldamine, ekspertide koolitamine, toetusmeetmed) ja uuendatud õigusakte. 2023. aastal valmis Riigi jäätmekava 2023-2028, mis on osa ringmajanduse strateegilisest nägemusest ja tegevuskavast, moodustades süsteemse terviku ringmajandusele üleminekul ning 2023. aastal algatati ja 2025. aastal võeti vastu jäätmereform, mille eesmärk on hüppeliselt suurendada jäätmete kasutust toorainena ning selle eeldusena muuta jäätmete liigiti kogumine inimestele lihtsaks ja rahaliselt kasulikuks.

Oluline on ka asjaolu, et Eesti keskkonnakorraldus- ja ringmajanduspoliitika toetab ettevõtluses üleminekut ressursitõhusale ringmajandusele ja saastamise vähendamist. Selleks on kokku lepitud Eesti ringmajanduse strateegiline nägemus – koostatud on ringmajanduse Valge Raamat ja tegevuskava. Oluline on, et avalikus sektoris muutuksid keskkonnanahoidlike riigihangete kriteeriumite kasutamine süsteemsemaks ja laialdasemaks. Lisaks tuleb arendada edasi ka teiste vabatahtlike keskkonnameetmete kasutamist, sh ökomärgised, keskkonnajuhtimissüsteemid, vaba tahte lepingud. Samuti on planeerimisel uus Riigi ringsuse kava 2029+, mis peaks senisest enam keskenduma nii vormilt kui sisult ringmajandusele.

6. Olulisemad tegevused/sekkumised

OLULISEMAD REFORMID

1. **Kvaliteetse elukeskkonna aluspõhimõtete juurutamine ruumiotsustes.** Kvaliteetse elukeskkonna põhimõtted viiakse ehitusseadustikku ja nõuded ehitusprojektile määrusesse. Samuti jälgitakse elukeskkonna kvaliteedist lähtumist ehitatud keskkonda puudutavates avaliku sektori strateegilistes dokumentides koostöös Maa- ja Ruumiametiga.
2. Lihtsustatakse korterelamute renoveerimist ja juurdeehituste tegemist. Koostöös Ettevõtluse Innovatsiooni Sihtasutusega arendatakse järjepidevalt **hoonete rekonstrueerimise finantsmeetmeid ja nõustamistegevusi**. Välisvahenditest rahastatakse **korterelamute ja väikeelamute renoveerimist**. Jätkub kortermajade renoveerimisaenu ja tagatiste pakkumine ning teenuste arendamine turutõrkepiirkondades. Luuakse elamufondi renoveerimiskava ja hoone omanikku abistav renoveerimisspiss. Koostöös Euroopa Investeerimispannaga töötatakse välja taskukohaste eluasemete rajamise finantsmehhanism üle Eesti. Tehaselise renoveerimise kvaliteedi arendamiseks viiakse läbi tüüphoonetele taskukohaseid lahendusi otsiv arhitektuurivõistlus.
3. **Ehitustegevust korraldavate nõuete kaasajastamine.** Selle raames ajakohastatakse ehitusseadustik ja vaadatakse üle ehitusprojektile ja ehitisregistrile esitatavad nõuded ning muudetakse ehitusteatise menetlus lihtsamaks. Korrastatakse ehitisregistri ülesehitust, toimimist ning arendatakse edasi selle funktsioone, mis on olulised rahvusvaheliste kohustuste ja siseriiklike vajaduste täitmiseks.
4. **Hoonete energiatõhususe tõstmine.** Töös on energiatõhususe direktiivi EPBD ülevõtmine, mille raames ajakohastatakse energiatõhususe metoodika ja energiamärgiste süsteem, kehtestatakse sisekliima nõuded uutele ja oluliselt rekonstrueeritavatele hoonetele ning jätkatakse kestliku ehituse põhimõtete arendamist. Hoonete puhul saab uueks standardiks nende olelusringiüleste keskkonnamõjude hindamine ehk hoone süsinikujalajälje arvutamine, mis võimaldab vähendada hoonete keskkonnamõju kõigis etappides, toetades sealjuures ressursside ring- ja taaskasutust.
5. **Ringsuse reform.** Ringmajanduse alaste õigusaktide ühtlustamine, ajakohastamine ja rakendamine (sh jäätmete raamdirektiiv, elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete direktiiv, ühekordse plasti direktiiv, pakendi- ja pakendijäätmete määrus, ökodisaini määrus), ettevõtete ja riigi halduskoormuse ning kulude vähendamine, digilahenduste arendamine,

korduskasutuse ja teisese toorme kasutuse potentsiaali kaardistamine ja kasutamine, puhta tööstuse kokkuleppe rakendamine. Teadlikkuse tõstmine ringsuse, jäätmete ning energia- ja ressursitõhususe kohta.

6. **Jäätmereformi rakendamine.** Kohalike omavalitsuse ja riigi ringmajanduse korraldamise digisüsteemide ja jäätmekorralduse ajakohastamine ning võimendamine, sh teadlikkuse tõstmine, ning ringlussevõtu võimekuse tõstmine. Reformiaktiivne rakendumine algab 2026. aastast. Riigi jäätmekava ja jäätmereformi elluviimisel ei jäta riik ettevõtjaid ja kohalikke omavalitsusi üksi. Ettevõtlust toetatakse ringmajanduse valdkonnas selleks, et areneda saaks ringlussevõtu tööstus ja tekiks paremini ringlusse võetavad pakendid, ringsed tooted ning uued ärimudelid. Kohalikele omavalitsustele on planeeritud vahendid liigiti kogumise tõhustamiseks. Näiteks suunatakse **ringmajanduse tootmis- ja tarbimismudelite, jäätmete ja pakendamise vähendamiseks, jäätmete liigiti kogumise taristu ja ringlussevõtu edendamiseks** EL struktuuritoetuste perioodil 2021-2027 EL vahendeid 75,6 mln eurot kuni 31.12.2029.
7. **Energiatõhususe direktiivi EL 2023/1791 (*Energy Efficiency Directive* ehk EED) ülevõtmine.** Suurim energiasäästu potentsiaal on Eesti hoonete sektoris, millele järgnevad transport ja tööstus. Kliimaministeeriumi kui energiasäästu koordinaatori laual on järgmised teemad:
 - ✓ Energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte edendamine;
 - ✓ Riigi kumulatiivse energiasäästu kohustuse edendamine ja seire;
 - ✓ Energiatõhusus avalikus sektoris;
 - ✓ Ettevõtete energiaauditid;
 - ✓ Energiatõhusus riigihangetes;
 - ✓ Täiendavad energiatõhususe meetmed ja mõjude hindamine -> toetus, tasu, süsteem;
 - ✓ Energiatõhusus andmekeskustes;
 - ✓ Energiaostuvõimetus ja energiavaesus;
 - ✓ Tarbija teadlikkuse tõstmine.
8. **Energia- ja ressursitõhususe reform.** Ettevõtete energia- ja ressursitõhususe arendamine ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks. Toetame ettevõtete energia- ja ressursitõhusust, et suurendada konkurentsivõimet. Toetuse eesmärk on saavutada esmase toorme sääst, mis tähendab imporditavast toormest sõltuvuse vähenemist, ja suurendada Eesti ressursitootlikkust (SKP ja kodumaise materjalitarbimise näitaja suhe), mis tähendab raha hulka, mida me ühe kilogrammi toormaterjali kohta saame. Ettevõtete toetamine on vajalik, sest Eesti on üks kõige madalama ressursitootlikkusega riike Euroopas. Energia- ja ressursitõhususe põhimõtted annavad ettevõtjale just need vajalikud abinõud, tehnoloogiad ja lahendused, mis aitavad muuta tootmist efektiivsemaks ja hoida kokku kulusid. Ettevõtete ressursitootlikkuse edendamise investeeringud aitavad kaasa kliimaneutraalsele majandusele, keskkonna ja majanduse vastupidavusele, kliimamuutustega kohanemisele ja ettevõtete konkurentsivõime paranemisele.

7. Programmi tegevused

Järgnevalt on välja toodud programmi tegevused ja nende elluviimiseks kavandatud olulisemad plaanid.

Teenuste detailne kirjeldus on kajastatud lisas 1.

Programmi tegevus 1.1. Kestliku ja kvaliteetse ehituse ning elukeskkonna arendamine

Eesmärk:

Ehitusvaldkond loob kvaliteetset elukeskkonda, toimib keskkonnasäästlikult ja tõhusalt, on konkurentsivõimeline ning suunanäitaja innovaatiliste lahenduste rakendamisel. Ehitatakse madala süsinikujalajäljega ja kõrge energiatõhususega ehitisi ja säästlikku asularuumi.

Ehitatud keskkonna jätkusuutliku arengu mõiste hõlmab eelkõige Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) nr 305/2011 lisas 1 sätestatud ehitistele esitatavaid põhinõudeid ja nende täitmise tagamist. Ehitussektor koos arhitekti- ja inseneriteenuste, ehitusmaterjalide tootmise ning kinnisvarasektoriga moodustab ettevõtete arvust umbes veerandi. Nimetatud tegevused panustavad statistikaameti andmetel riigi majandusse umbes 17%. Arvestades sektori suurt mõju, loob riik tingimusi selleks, et vastav ettevõtlus soodustaks Eesti majandusarengut parimal võimalikul moel. Muuhulgas investeeritakse jätkuvalt tõhusat andmevahetust võimaldavatesse digiteenustesse, sh e-ehituse platvormi. Elukeskkonna kvaliteeti parandatakse juurutades kvaliteetse ruumi põhimõtteid, mille kaudu parandatakse ka ehitiste keskkonnasäästlikkust ja energiatõhusust. Kvaliteetse ruumi põhimõtete järgmine ja mitmekesise ning kompaktse ruumi loomine tagab jätkusuutliku elukeskkonna pikas perspektiivis.

Programmi tegevus on seotud poliitika kujundamisega ja seda viib ellu Kliimaministeeriumi ehituse ja elukeskkonna osakond. Maa- ja Ruumiametiga koostöös pakutakse e-ehituse platvormil ehitisregistri teenust, ehitusvaldkonna juhendmaterjale, panustatakse ehitusvaldkonna digitaliseerimisse ja luuakse eeldusi andmepõhise ruumiloome arendamiseks. Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet panustab ehitiste järelevalve ning teavitus- ja ennetustegevustega.

Perioodil 2026-2029 on kavas:

- Valdkonna poliitika jätkusuutlikkuse tagab koostöös teiste ministeeriumite ja riigikantseleiga elukeskkonna arengu strateegilise juhtimisraamistiku väljaarendamine, hõlmates muuhulgas üleriigilise planeeringu tegevuskava või samaväärse strateegidokumendi koostamist.
- Juurutatakse **kvaliteetse elukeskkonna kriteeriumeid**, sh Euroopa Uue Bauhausi põhimõtteid, mis seavad eesmärgiks kestliku, kauni ja kaasava ruumiloome. Selle üks väljund on ehitusseadustikku ruumikvaliteedi kriteeriumite lisamine ja **tänavaruumi standardi** koostamine Eesti asulate elukeskkonna kvaliteedi, konkurentsivõime ja jätkusuutlikkuse tõstmiseks. Samuti tegeletakse teadlikkuse tõstmisega kvaliteetse ruumi põhimõtetes osas, näiteks luuakse järg noortele suunatud telesaatele "Arhitektuurime".
- Elukeskkonna kvaliteetseks ja andmepõhiseks kujundamiseks sh tervise- ning kliimaväljakutsete lahendamiseks soodustatakse vastavat **teadus- ja arendustegevust**. Osaletakse Driving Urban Transitions (DUT) partnerluse raames käivitunud rahvusvahelistes projektides MARLENE (liikuvuse ja teenuste kättesaadavus väikestes ja keskmise suurusega linnades ning 15-minuti linna kontseptsioon) ja EDITUA (linnade elukeskkonna parandamine kasutades tühje alasid loodusliku mitmekesisuse tõstmiseks).
- Kaasajastatakse **ehitusprojekte**, kui ehituse kõige olulisemale dokumendile, esitatavad nõuded, sh analüüsitakse ehitusteatise menetluse lihtsustamist.
- Otsekohalduva **ehitustoodete määruse** ehk CPRi uuendamise raames hinnatakse siseriikliku õiguse vastavust uuele CPRile ja selle tulevastele alamaktidele ning tehakse vajadusel vastavad muudatused.

- Edendatakse ringmajanduse põhimõtete rakendamist ehitusvaldkonnas, näiteks korraldatakse erinevate sektorite koostööd edendav koolituste-häkatonide sari.
- Heitevabad hooned saavad uueks standardiks: alates 2028. aastast peavad kõik uued avaliku sektori hooned ja alates 2030. aastast kõik uued hooned olema **heitevabad** ja ilma lokaalse fossiilkütuse kasutusest. Lisaks suurendatakse lokaalse taastuenergia kasutust hoonetes (eelkõige läbi päikeseenergia, kus tehniliselt ja majanduslikult teostatav).
- EPBD uustöötlus toob kaasa vajaduse ajakohastada **energiatõhususe metoodikat ja energiamärgiste süsteemi**, et tagada parem võrreldavus ELi üleselt. Samuti kehtestatakse uutele ja oluliselt rekonstrueeritavatele **hoonetele sisekliima nõuded** ning 2025-2026 kaasajastatakse hoonete energiatõhususe arvutustele aluseks olevaid **energiakandjate kaalumistegureid**.
- Jätkatakse **kestliku ehituse põhimõtete arendamist**. Hoonete puhul saab uueks standardiks nende olulusringiüleste keskkonnamõjude hindamine ehk hoone süsinikujalajälje arvutamine. Õigusaktides kehtestatakse hoone süsinikujalajälje arvutuskohustus (2028/2030), riiklik hoonete jalajälje arvutusmetoodika viiakse kooskõlla direktiiviga, täiendatakse riikliku ehitusmaterjalide heitetegurite andmebaasi, koondatakse ühtsesse andmekogusse Eestis väljastatud ehitustoodete keskkonnamärgistused. Ühtlasi hinnatakse vajadust süsinikujalajälje hindaja pädevusnõuete ja (osa)kutse väljatöötamise järele. Aastaks 2027 koostatakse hoonete süsinikujalajälje piirväärtuste teekaart, seejärel viiakse piirväärtused õigusaktidesse; piirväärtused rakenduvad 2030. a.
- Aastatel 2025-2026 viiakse koostöös Riigikantselei ning Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametiga ellu projekt, mille eesmärk on arendada hoonete **indikatiivse energiatõhususklassi** määramist energiatarbimise andmete põhjal. Projekt võimaldab tulevikus riiklikul tasandil ülevaadet hoonefondi energiatõhususe seisundist. Eduka pilootprojekti korral on võimalik lahendust laiendada kogu hoonefondile ning siduda energiatõhususealase järelevalve ja planeerimise tööriistadega.
- Analüüsitakse **ehitisregistrisse** kogutavad andmed, andmevälju ja vormide ülesehitust; lihtsustatakse loamenetlust, andmete uuendamist ning ehitisregistri üldist kasutamist.
- Jätkatakse ehitussektori läbipaistvuse ja efektiivsuse tõstmist investeeringutega **digiehitusse**:
 - e-ehituse platvormi arendamine seoses EPBD ülevõtmisega, nt muudatused energiamärgise vormil või lisanduv info taastuenergia paigaldusvõimsuse kohta;
 - 3D-kaksiku edasiarendused ruumiotsuste ja kommunikatsiooni abivahendina;
 - renoveerimisgiidi arendus;
 - kultuuriväärtuslike ehitiste ja muinsuskaitsealal ning mälestiste kaitsevööndis asuvate ehitiste info kuvamine e-ehituse platvormil;
 - ÜBN 4.0 juurutamine;
 - Arendatakse välja taastuenergia edendamist soosivast direktiivist tulenevate kohustuste täitmiseks kontaktpunkti funktsioonid.

Tabel 5. Programmi tegevuse kestliku ja kvaliteetse ehituse ning elukeskkonna arendamine mõõdikud

Mõõdik/Sihttase	Tegelik (2024)	2026	2027	2028	2029
Ehitusvaldkonna digitaliseerituse indeks*, skaala 1-100 Allikas: Kliimaministeerium	26 (2023)	33	'-	'-	39

Sektori tööjõutootlikkus EL keskmisega võrreldes, % Allikas: Eurostat	62,00% (2022)	75,00%	78,00%	80,00%	83,00%
Elanike keskmine rahulolu ehitatud keskkonnaga**, skaala 1-100 Allikas: Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, minuomavalitsus.ee	67,6	71,70	-	74,10	-
Eluhoonete primaarenergia tarbimine aastas, TWh Allikas: Statistikaamet	11,70 (2023)	11,50	11,21	11,01	10,8
Kõigi hoonete lõppenergia tarbimine aastas, kWh Allikas: Statistikaamet	16,50 (2023)	16,20	16,01	15,73	15,45

* *uringut viiakse läbi iga kolme aasta tagant.*

** *uringut viiakse läbi iga kahe aasta tagant.*

Ehitusvaldkonna digitaliseerituse indeks (skaala 1–100) näitab, kuivõrd on ehitussektoris kasutusele võetud digilahendused (nt BIM, automatiseerimine, ehitusjuhtimise süsteemid, digiteisikud, asjade internet). Digitaliseeritus on eelduseks tootlikkuse kasvule, vigade vähendamisele ja paremale kuluefektiivsusele. Indeks peegeldab ettevõtete digitaalset küpsust – kõrgem indeks tähendab, et rakendatakse rohkem kaasaegseid tehnoloogiaid, tänu millel on vastanute hinnangul positiivne mõju infoliikumisele ja koostööle, töötajate rahulolule ning ettevõtte majandusnäitajatele. Riiklikud investeeringud digilahenduste arendamisse (nt e-ehituse platvorm ja BIM-i rakendamise tugi) suurendavad indeksi väärtust. Pikemas plaanis vähendab see riigi kulusid haldusele, kiirendab ehituslubade menetlust ning tõstab valdkonna konkurentsivõimet.

Sektori tööjõutootlikkus EL keskmisega võrreldes (%) on keskne majandusnäitaja, mis näitab, kui palju väärtust luuakse ühe töötaja kohta võrreldes EL keskmisega. Ehitussektori madal tootlikkus pärssib majanduse konkurentsivõimet. Kui näitaja on 62%, tähendab see, et Eesti ehitussektori töötaja toodab ca 2/3 sellest väärtusest, mida keskmine ELi töötaja. Tõus 75%-ni näitab sektori tõhususe ja lisandväärtuse paranemist. Tootlikkuse kasv vähendab ühikukulu (nt ehituse m² hind) ja suurendab maksulaekumist sama tööjõumahu juures. Riigi investeeringud koolitusse, innovatsiooni ja digitaliseerimisse aitavad seda otseselt kasvatada.

Elanike keskmine rahulolu ehitatud keskkonnaga (skaala 1–100) koondab hinnanguid nt avaliku ruumi, ehitiste arhitektuuri ja seisukorra ning ligipääsetavuse kohta. See seob otseselt ehitus- ja ruumipoliitika tulemused inimeste heaoluga. 2024. a tulemus 67,6 on „hea“, kuid lähemal „rahuldavale“ kui „väga heale“. Eesmärk 71,7 ei vasta veel rahulolu tasemele „väga hea“, kuid arvestades, kui pikalt võtab aega investeeringute tegemine ehitatud keskkonda ning elanikele tajutava, elukvaliteeti tõstva mõju saavutamine, on põhjendatud mõõdukate eesmärkide seadmine.

Eluhoonete primaarenergia tarbimine (TWh aastas) näitab, kui palju energiat kulub eluhoonete kütmiseks, jahutamiseks ja muuks otstarbeks koos tootmis- ja ülekandekadudega. Näitaja vähenemine 11,7 → 11,5 TWh tähendab eluhoonete energiatõhususe paranemist, ja kinnitab, et tehtud investeeringud hoonete renoveerimisse ja energiatõhususe täidavad oma eesmärgi. Vähenenud energiatarve alandab majapidamiste kulusid, suurendab energiajulgeolekut ja aitab Eestil täita energia- ja kliimapolitiika eesmärgi. Samuti vähendab see vajadust riigi hilisemate toetusmeetmete (nt energiahinna kriisitoetused) järele.

Kõigi hoonete lõppenergia tarbimine (TWh aastas) näitab hoonetes tegelikult tarbitud energia hulka (elekter, soojus jms). See on otsene näitaja energiasäästu ja energiatõhususe arengust nii elu- kui ka mitteleuhoonetes. Näitaja vähenemine 16,5 → 16,2 TWh viitab energiasäästlikkuse ja renoveerimise positiivsele mõjule ning kinnitab, et riigi investeeringud avalike hoonete renoveerimisse ja

energiasüsteemide uuendamisse toovad pikaajalist kokkuhoidu energiakuludes, vähendavad CO₂ heidet ning loovad eeskuju ja nõudlust ka erasektoris.

Programmi tegevus 2.1. Eluasemete kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamine

Eesmärk:

Soodustada eluhoonete renoveerimist ning kvaliteetsete eluruumide kättesaadavust töö- ja elukohana tegusates piirkondades üle Eesti.

Riigi ülesanne on luua eluasemeturul tingimused, mis võimaldavad kohalikel omavalitsustel, korteriühistutel, eluruumide omanikel ja üürnikel oma eluasemeprobleeme võimalikult iseseisvalt või erasektori kaasabil lahendada. Seda tehakse õiguslike regulatsioonide, institutsionaalse korralduse ja riiklike toetusmeetmete abil. Eesmärkide elluviimisel tehakse koostööd valdkonnas tegutsevate ettevõtjate, institutsioonide, huvigruppide, siseriiklike ja rahvusvaheliste organisatsioonidega, samuti teiste elamumajandusega seotud valdkondade (sh regionaalpoliitika, ruumilise planeerimise, sotsiaalhoolekande, energeetika jms) ekspertidega.

Programmi tegevus on seotud poliitika kujundamisega ja seda viib ellu Kliimaministeeriumi ehituse ja elukeskkonna osakond. Programmi tegevusse panustab Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus (EIS), kes annab välja eluasemete ehitamise ja renoveerimisega seotud toetusi ja kellega koostöös toimub toetustingimuste arendamine.

Perioodil 2026-2029 on kavas:

- Jätkatakse korterelamute ja väikeelamute renoveerimise ning lasterikaste perede eluasemetingimuste parandamise toetamist (124 mln eurot).
- Hoonete rekonstrueerimise juriidiliste takistuste ja kvaliteediprobleemide lahendamiseks viiakse ellu üleriigilisi teadus- ja arendusprogramme LIFE IP BuildEst (2022-2028) ja LIFE heritageHome (2023-2026). Samuti plaanitakse tegevusi rekonstrueerimise arhitektuurse kvaliteedi arendamiseks, näiteks korraldatakse tehaselise rekonstrueerimise arhitektuurivõistlus.
- Hoonete energiatõhususe direktiivist tulenevate renoveerimiseesmärkide täitmiseks koostatakse **riiklik hoonete renoveerimiskava ja renoveerimisspass**. Kavas seatakse renoveerimise eesmärgid hoonete tüüpele, määratakse renoveerimise mahud ja tempo, rahalised ja mitterahalised vahendid renoveerimise edendamiseks ning sõnastatakse viisid renoveerimise takistuste kõrvaldamiseks ja kvaliteedi tagamiseks.
- Lihtsustatakse korterelamute renoveerimist ja juurdeehituste (lift, lisakorrus, rõdud) tegemist.
- Koostöös Euroopa Investeerimisprogramiga töötatakse välja taskukohaste eluasemete rajamise finantsmehhanism turutõrkepiirkondades väljaspool Tallinna ja Tartu piirkondi.

Tabel 6. Programmi tegevuse eluasemete kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamine mõõdikud

Mõõdik/Sihttase	Tegelik (2024)	2026	2027	2028	2029
Eluruumide arv vähemalt C-energiaklassiga hoonetes, tk Allikas: Kliimaministeerium	118 700	155 000	169 000	184 000	200 000
Eluaseme hinna ja leibkondade keskmise aastasissetuleku suhe Tallinnas, Tartus ja Pärnus Allikas: https://eluse.ut.ee/	4.86	4.8	4.7	4.6	4.5

Eluruumide arv vähemalt C-energiaklassiga hoonetes näitab, kui paljud eluruumid vastavad vähemalt C-energiaklassile, hõlmates nii uusehitusi kui ka renoveeritud hooneid. See peegeldab, kuivõrd riigi ja erasektori investeeringud muudavad elamufondi energiatõhusamaks ja aitavad täita kliimaeesmärke. Riigi toetusmeetmed (EISI renoveerimistoetused) suurendavad C-klassile vastavate eluruumide arvu. Mida enam neid lisandub, seda väiksemad on leibkondade pikaajalised energiakulud ja seda väiksem surve riigieelarvele energiahindade kõikumise leevendamisel.

Eluaseme hinna ja leibkondade keskmise neto aastasissetuleku suhe, 3,0 standard näitab eluaseme taskukohasust ning võimaldab hinnata, kas palgakasv ja kinnisvarahindade kasv on tasakaalus. Eluaset loetakse taskukohaseks, kui leibkond saab selle soetada vähem kui kolme aasta sissetuleku eest ning mõõdikuna jälgime hetkel korterite hinna ja sissetuleku suhet. Korterite hinna taskukohasus liigitub rahvusvahelise näitaja alusel mõõdukalt mittetaskukohaseks kui selle väärtus jääb vahemikku 3,1-4 ning tugevalt mittetaskukohaseks kui selle väärtus tõuseb üle 4,0. Riigi elamupoliitika (nt üürielamute toetamine, renoveerimistoetused, ruumiplaneerimise poliitika) mõjutab pakkumise mahtu ja kvaliteeti. See omakorda hoiab hindu kontrolli all ja vähendab vajadust täiendavateks sotsiaaltoetusteks eluasemekulude katmisel. Eesti puhul on oluline eristada kahte regioon: 1) Tallinn, Tartu ja Pärnu ning 2) ülejäänud Eesti. Esimese regiooni puhul ületab antud mõõdik oluliselt 3,1 väärtust ehk eluasemed ei ole taskukohased. Tallinnas oli 2024. aastal mõõdiku väärtus 5,22, Tartus 4,48 ning Pärnus 4,88. Teises regioonis on eluasemed küll taskukohased, kuid valitseb uute kvaliteetsete elamispindade puudus.

Programmi tegevus 3.1. Ringmajanduse korraldamine

Eesmärk:

Kestliku ressursside kasutamise, tarbimise ja tootmise edendamine ning ressursitõhususe suurendamine ning keskkonnamõju vähendamine.

Programmi tegevus hõlmab endas olmejäätmetega seotud poliitika kujundamist (jäätmereformi rakendamine), laiendatud tootjavastutuse (tekstiilijäätmete tootjavastutuse arendamine) ja ohtlike jäätmetega seotud poliitika kujundamist (Vaivara ohtlike jäätmete käitluskompleksi võimekuse arendamine), ehitus- ja lammutusjäätmete poliitika kujundamist ning ringmajandusele üleminekut ja digitaliseerimist (e-saatekirjade projekti rakendamine ja õiguslikud alused jäätmereformist). Tegevuse eesmärk on tarbimise ja tootmise edendamine kestlikkuse, ressursitõhususe ja väiksemate keskkonnamõjude suunas. Tegevuse tulemusena peab vähenema jäätmete ke ja suurenema materjalide ringsus. Eesmärgi täitmisele aitavad kindlasti kaasa EL Ühtekuuluvuspoliitika vahendid,

millega suurendatakse kohalike omavalitsuste võimekusi liigiti kogumise taristu arendamisel, ettevõtjate ringlussevõtu tehnoloogiate kasutuselevõttu ja innovatsiooni.

Tõhusalt korraldatud ringmajanduse eesmärkon kestliku ressursside kasutamise, tarbimise ja tootmise edendamine ning ressursitõhususe suurendamine ning keskkonnamõjude vähendamine läbi uute ringmajanduslike mudelite soodustamise ja jäätmetekke vähendamise.

Ressursside kasutamise efektiivsuse tõstmiseks on oluline ettevõtjate energia- ja ressursitõhusamale majandamisele ülemineku toetamine. Toetame ettevõtete energia- ja ressursitõhusust Ühtekuuluvusfondi vahenditega, et suurendada konkurentsivõimet. Toetuse eesmärk on saavutada esmase toorme sääst, mis tähendab imporditavast toormest sõltuvuse vähenemist, ja suurendada Eesti ressursitootlikkust (SKP ja kodumaise materjalitarbimise näitaja suhe), mis tähendab raha hulka, mida me ühe kilogrammi toormaterjali kohta saame. Ettevõtete toetamine on vajalik, sest Eesti on üks kõige madalama ressursitootlikkusega riike Euroopas.

Tõhusalt korraldatud ringmajanduse meede koosneb kahest programmi tegevusest, mis on kirjeldatud allpool.

Tegevuse elluviimisse panustab Kliimaministeerium, Keskkonnaamet ja Keskkonnaagentuur. Kliimaministeeriumi roll on poliitika kujundamine, Keskkonnaameti roll on jäätmekäitlusest tulenevate mõjude vähendamine läbi loastamise ja järelevalve ning ettevõtjate nõustamine ringmajandusele üleminekul. Keskkonnaagentuur täidab lihtsa ja mugava aruandluse korraldamise funktsiooni klientidele (jäätmekäitlejad jne) ning monitoorib ka sõltumatult poliitikameetmete tõhusust ja mõjusust. SA Keskkonnainvesteeringute Keskus toetab läbi EL vahendite (SF, RRF, SA KIK keskkonnaprogramm, LIFE jne) ringmajandusele üleminekut ning nõustab ettevõtjaid investeeringute taotlemisel ja elluviimisel.

Perioodil 2026-2029 on kavas:

- **Riigi jäätmekava 2023-2028 eesmärkide elluviimine.** 2023. aastal valmis Riigi jäätmekava 2023-2028, mis on osa ringmajanduse strateegilisest nägemusest ja tegevuskavast, moodustades süsteemse terviku ringmajandusele üleminekul.
- **Riigi ringsuse kava 2029+ koostamine ja rakendamine.** Kehtiv jäätmekava seab riigile eesmärgid ja suunised kuni aastani 2028. Järgmise perioodi riikliku jäätmekava ettevalmistamisega peab alustama juba 2026. aastal. Selleks plaanime koostada ringsuse kava, mis sisaldab endas ka jäätmekava ning seab riigile sihid seoses majanduskasvu ressursikasutusest lahtisidumisega.
- **Jäätmevaldkonna õigusaktide ajakohastamine.** Tagatakse toimiv jäätmevaldkonna õigusruum ja jäätmekäitlussüsteemi arendatakse vastavalt Maailmapanga jt analüüside tulemustele. Tagatakse valdkonna arengut toetavate jäätmealaste õigusaktide vastavus EL õigusele ja õigeaegne Eesti õigusruumi üle võtmine. Ajakohased õigusaktid tagavad jäätmekäitluse seire korraldamise, analüüside tegemise, aruannete koostamise ja avaldamise, jäätmelubade efektiivse väljaandmise ja riikliku järelevalve tõhusa ja mõjusa teostamise ning riigiomandis olevalt maalt jäätmete koristamise korraldamise.
- **Ohutu materjaliringluse suurendamine.** Koolitatakse kemikaaliauditoreid ja toetatakse ettevõtteid.
- **Biolagunevate jäätmete ringlussevõtu suurendamine.** Eesmärk on suunata eraldi kogutud biojäätmekogumised ning muud biolagunevad jäätmed, sealhulgas reoveesete võimalikult suures ulatuses ringlussevõttu (R3o toiming) ning saadavad tooted võtta kasutusele teisesse

toormena. See tähendab, et ka biolagunevatest jäätmetest toodetud kompost ja kääritusjääk on kvaliteetsed ning vastavad toote nõuetele.

- **Tekstiiltoodetele laiendatud tootjavastutuse süsteemi loomine.** Euroopa Liidu jäätmete raamdirektiiviga soovitakse kehtestada kõigis ELi liikmesriikides tekstiiltoodete jaoks kohustuslikud ja ühtlustatud laiendatud tootjavastutuse süsteemid. Eestis on alates 2025. aastast kohustuslik tekstiilijäätmed muudest jäätmetest eraldi koguda. Laiendatud tootjavastutuse süsteem peab siseriiklikus õiguses vastu võetud olema 2027. aastal.
- **Toidujäätmete tekke vähendamine.** Jäätmete raamdirektiiv näeb lisaks tekstiilile laiendatud tootjavastutuse kehtestamisele ette, et liikmesriigid peavad võtma meetmeid toidujäätmete tekke vähendamiseks ning saavutama toidujäätmete vähendamise sihtarvud. Aastaks 2030 tuleb vähendada toidujäätmete teket toidutööstuses 10% võrreldes aastate 2021–2023 keskmise toidujäätmete tekkega ning tarbimises (kaubanduses, toitlustuses ja kodumajapidamistes) elaniku kohta 30% võrreldes 2021–2023 keskmise toidujäätmete tekkega. Direktiivi muudatused, mis puudutavad toidujäätmete vähendamist, peavad olema Eesti õigusesse üle võetud hiljemalt 17. juuniks 2027.
- **Kolmandate riikide online-platvormidelt soetatud probleemtoodete ja nende pakendite osas laiendatud tootjavastutuse nõuete rakendamine.** Kolmandate riikide veebikaubamajad pakuvad sageli väga soodsaid ning ebakvaliteetseid kaupu, mille hõlpsa kättesaadavuse tõttu on sellise toodete sissevool Eestisse muutunud massiliseks. Massiline odavate kaupade tellimine soodustab aga ületarbimist, mis omakorda suurendab jäätmete hulka ja riigi süsinikujalajälge. Samuti on raskendatud selliste veebikaubamajade pakutavate kaupade ja pakendite suhtes laiendatud tootjavastutuse nõuete jõustamine. Eelnev seab kohalikud ettevõtted nõrgemale positsioonile. Järgnevate aastate jooksul on ringmajanduse valdkonnas üheks prioriteediks rahvusvaheline koostöö selliste meetmete kujundamiseks, mis tagavad, et ka kolmandatest riikidest otse tarbijani jõudnud pakendite ja probleemtoodete osas vastutaks jäätmekäitluse eest nende tootja. Heaks näiteks on patareide ja akude tootjavastutuse süsteemirakendumine kolmandate riikide tootjatele 2025 keskel.
- **LIFE SIP CircEST teadus- ja arendusprogrammi rakendamine positiivse rahastusotsuse korral perioodil 2027-2034.** Kliimaministeerium ja SA Keskkonnainvesteeringute Keskus esitasid 4. septembril 2025. a koostöös veel 15 partneriga LIFE programmi strateegilise integreeritud projekti (SIP) eeltaotluse CircEST. Pärast positiivset otsust esitatakse täistaotlus 5. märtsil 2026. Projekti strateegiline eesmärk on Eesti riigi jäätmekava 2023-2028, sh jäätmereformi, elluviimine ja selle jätkuna riigi ringsuse kava 2029+ koostamine ja rakendamine. Positiivse rahastusotsuse korral viiakse projekti alates 2027. aastast ellu.

Tabel 7. Programmi tegevuse ringmajanduse korraldamine mõõdikud

Mõõdik/Sihttase	Tegelik (2024)	2025	2026	2027	2028	2029
Olmejäätmete ringlussevõtu määr (%) Allikas: Keskkonnaagentuur	38,00% (2023)	55,00%	55,00%	56,00%	57,00%	58,00%
Jäätmete (va põlevkivitööstus) inimese kohta, kg Allikas: Keskkonnaagentuur	3721 (2023)	3350	3350	3300	3300	3250

Mõõdikud on levinud näitajad jäätme- ja ringmajanduse valdkonna arengute seiramiseks nii meil kui teistes EL liikmesriikides. Eesti vaates on kriitilise tähtsusega jälgida **olmejäätmete ringlussevõtu määra**, mille osas on kohustus võetud ja mille sihtmäära täitmisega on meil tõsiseid väljakutseid. Alates 1. jaanuarist 2024 on üle Eesti kõikjal kohustuslik biojäätmete tekkekohal liigiti kogumine, mis on juba avaldanud mõju olmejäätmete ringlussevõtu kasvule. Jäätmereformi tulemusena peab olmejäätmete liigiti kogumine Eestis veelgi kasvama ja seeläbi ka ringlussevõtt. Liigiti kogutud jäätmed on eelduseks

ringlussevõtu saavutamisel. Teine oluline mõõdik on **jäätmete inimese kohta**, mis näitab käitumuslikku muutust ehk kui hästi või halvasti me ressursse majandame. Jäätmetekke vähenemine inimese kohta annab selge indikatsiooni korduskasutuse, toodete pikema eluea ja inimeste käitumismuutuste osas.

Programmi tegevus 3.2. Energia- ja ressursitõhustamine

Eesmärk:

Kestliku ressurside kasutamise ning ressursitõhususe suurendamine.

Programmi tegevus koosneb energiatõhususe poliitika kujundamise (Energiatõhususe direktiivi ülevõtmine) ja selle elluviimise korraldamisest ning ettevõtete ressursitõhususe korraldamisest. Energiatõhususe poliitika kujundamise eesmärk on energiatõhususe direktiivist tulenevate kohustuste integreerimine Eesti õigusruumi ja selge rakendamise koordineerimine ja seire. Oluline on energiatõhusust tagada läbi transpordi, energeetika ja hoonete renoveerimise. Ettevõtjate ressursi- ja energiatõhususe investeeringute toetamine jätkub 2026. aastal kõige enam EL Ühtekuuluvusfondi toel (meetmeid kajastatakse ringmajanduse korraldamise programmi tegevuse all, kuna antud valdkond panustab mõlemasse programmi tegevusse).

Tegevuse tulemusena peab meie ressursitootlikkus suhestatuna SKPsse kasvama ning üldine energiasääst olema tagatud.

Programmi tegevus on seotud poliitika kujundamise ja selle elluviimise korraldamisega ja seda viib ellu Kliimaministeeriumi ringmajanduse osakond.

Tabel 8. Programmi tegevuse energia- ja ressursitõhustamine mõõdikud

Mõõdik/Sihttase	Tegelik (2024)	2026	2027	2028	2029
Ressursitootlikkus, eur/kg Allikas: Statistikaamet	0,86 (2023)	0,87	0,88	0,89	0,9
Kumulatiivne energiasääst alates aastast 2021 (GWh) Allikas: Kliimaministeerium	eesmärk 1243, tegelik *	2183	2687	3325	3964

*Esimene aruandeaasta on 2023. Andmed esitame juulis 2025.

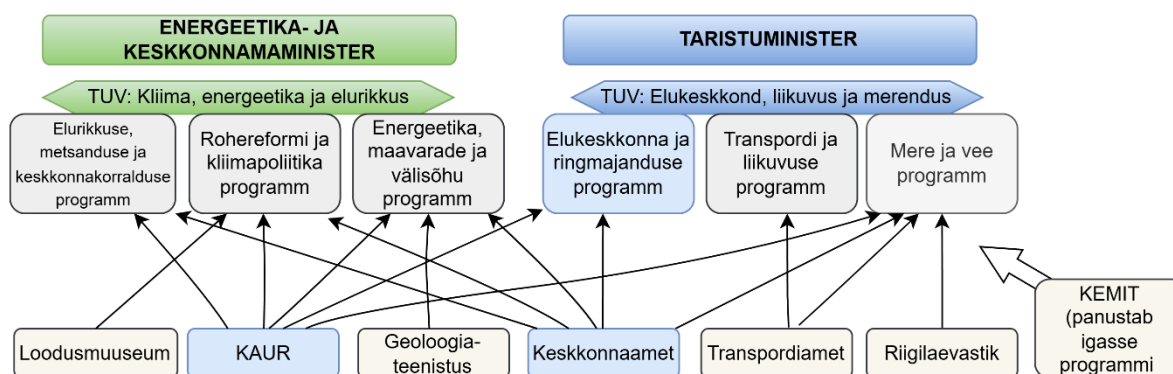
Ressursitootlikkus on levinud näitaja EL tasemel näitamaks kuidas me ressursse kasutame. Eesti ressursitootlikkus on väga madal. Peamiselt on see tingitud Eesti majanduse ja tööstuse struktuurist. EL keskmine ressursitootlikkus on 2,4 eurot/kg. Eestis on see ligi 3 korda madalam st see näitab seda kui palju on meil veel tõhususe saavutamiseks minna. Samuti on see hea näitaja nii ringmajanduse kui energiatõhususe vaatest koondpildi tekitamiseks.

Kumulatiivse energiasäästu eesmärk aastaks 2030 on Eestil perioodile 2021-2030 kokku 21,28 TWh. Tegemist on energiatõhususe direktiivist (Energy Efficiency Directive-EED) seatud eesmärgiga. Antud näitaja on ühine kõikidele liikmesriikidele ning seiresüsteem näitab meie arengut koondtulemuse suunas.

8. Programmi juhtimiskorraldus

Programmi on Kliimaministeerium koostanud koostöös asjaomaste haldusala asutustega. Programm koostatakse neljaks aastaks, pidades silmas Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi ja riigi pikaajalise strateegia Eesti 2035 eesmärgi. Programmi kinnitab taristuminister pärast 2026. aasta riigieelarve seaduse vastuvõtmist ning see avalikustatakse Kliimaministeeriumi kodulehel.

Programm on juhtimistööriist, mille sisu eest vastutab Kliimaministeeriumi elukeskkonna ja ringmajanduse asekancler. Programmi juhi ülesandeks on programmi väljatöötamise ja uuendamise eestvedamine, elluviimise ja seire koordineerimine, programmi ja tulemusvaldkonna arengukava ning valdkonna arengukavade vahelise sidususe tagamine ja infovahetuse korraldamine. Programmi koostamisel ja eesmärkide elluviimisel osalevad Kliimaministeeriumi valitsemisala asutustest Keskkonnaamet ja Keskkonnaagentuur. Programmi eesmärkide saavutamisse panustavad ka Maa- ja Ruumiamet, Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus (EIS) ja SA Keskkonnainvesteeringute Keskus (KIK). Kliimaministeeriumi strateegilist planeerimist, sh programmide väljatöötamist, uuendamist ja seiret koordineerib Kliimaministeeriumi strateegia, analüüsi ja digiarengu osakond koostöös asjakohaste sisuosakondadega.

Joonis 6. Kliimaministeeriumi tulemusvaldkonnad, programmid ja kaasatavad allasutused.

Programmi täiendatakse igal aastal ühe aasta võrra ning see on kooskõlas riigi eelarvestrateegiaga ja riigi rahaliste võimalustega. Programmi tegevuste eesmärkide saavutamist toetavad tulemusvaldkonna „Elukeskkond, liikuvus ja merendus“ teised programmid.

Programmis seatud eesmärkide saavutamise ja mõõdikute seiramise eest vastutab Kliimaministeerium koostöös asjaomaste haldusala asutustega. Programmi täitmisest antakse aru tulemusvaldkonna iga-aastases aruandes.

Programm annab muuhulgas suuna välisvahendite planeerimisele ja kasutamisele.

Programm on seotud mitmete tulemusvaldkondadega, samuti riiklike strateegiate ja arengukavadega ehk tugineb nendes seatud eesmärkidele:

- Ehitusvaldkonna arengudokument „Ehituse pikk vaade 2035“;
- Hoonete rekonstrueerimise pikaajaline strateegia aastani 2050;
- Eesti pikaajaline strateegia „Eesti 2035“;
- Üleriigiline planeering „Eesti 2030+“;
- Teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse (TAIE) arengukava 2021-2035;

- Digiühiskonna arengukava 2030;
- Transpordi ja liikuvuse arengukava 2021-2035;
- Energiamajanduse arengukava aastani 2030 „ENMAK 2030“;
- Heaolu arengukava 2023-2030;
- Kvaliteetse ruumi aluspõhimõtted;
- Riigi jäätmekava 2023-2028;
- Ringmajanduse valge raamat, 2022;
- Energiamajanduse arengukava aastani 2030 ja koostatav uus arengukava aastani 2035;
- Kliimakindla majandamise seadus;
- Eesti säästva arengu riiklik strateegia “Säästev Eesti 21”;
- Kliimapoliitika põhialused aastani 2050;
- Kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030;
- Eesti keskkonnanstrateegia aastani 2030;
- Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2016-2030;
- Teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse (TAIE) arengukava 2021-2035;
- EL kliima- ja energiapoliitika raamistik aastateks 2020-2030;
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi Majanduspoliitika plaan 2035.

Rahvusvaheliselt mõjutavad programmi tegevusi EL-i õigusaktid, millest peamised on:

- Ehitustoodete määrus (*Construction Product Regulation* ehk CPR) ehk Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus 305/2011;
- Ökodisaini määrus (*Ecodesign requirements for sustainable products* ehk ESPR) ehk Euroopa parlamendi ja nõukogu määrus 2024/1781;
- Hoonete energiatõhususe direktiiv (*Energy Performance of Buildings Directive* ehk EPBD) ehk Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2024/1275;
- Energiatõhususe direktiiv (*Energy Efficiency Directive* ehk EED) ehk Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2023/1791;
- Taastuvenergia direktiiv (*Renewable Energy Directive* ehk RED3) ehk Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2023/2413;
- Jäätmete raamdirektiiv ehk Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/98/EÜ
- Pakendimäärus ehk Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus EL/2024/40;
- Prügiladirektiiv ehk Nõukogu direktiiv 1999/31/EÜ;
- Elektroonikaromude direktiiv ehk Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2012/19/EL;
- Patarei- ja akumäärus ehk Euroopa parlamendi ja nõukogu määrus EL/2023/1542;
- Ühekordse plasti direktiiv ehk Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv EL/2019/904;
- Romusõidukite direktiiv ehk Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2000/53/EÜ (2026 võetakse vastu uus määrus- sõidukite ringluspõhiste nõuete ja romusõidukite käitlemise määrus
- Tööstusheidete direktiiv ehk Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2010/75/EL;
- Jäätmesaadetiste määrus ehk Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus 2024/1157.

Rahvusvaheliselt mõjutavad programmi veel järgmised algatused:

- EU BIM Task Group – EL-i liikmesriikide digitaalehituse parima praktika jagamise töörühm;

- CCIC (*Construction Classification International Collaboration*) – ühendab erinevate süsteemi arendamisega seotud partnerriikide ehitusvaldkonna klassifitseerimisega seotud esindusorganisatsioone. Eesti on asutajaliige ning osaleb juhtrühma ja tehnilise komitee töös;
- Genfi ÜRO jätkusuutliku elamumajanduse harta – jätkusuutliku elamumajanduse põhimõtted;
- ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon – tingimused ehitatud keskkonna ligipääsetavusele;
- Rahvusvaheline plastireostuse lepe;
- Euroopa uus Bauhaus – EL-i algatus, mis seab kestliku, kaasava ja kauni ruumilooma sihid;
- Davosi süsteem kvaliteedipõhimõtete rakendamiseks ruumiloomes;
- Euroopa tööstuslepe
- Euroopa rohelepe;
- Euroopa kaheksas keskkonnavalane tegevusprogramm;
- EL-i elurikkuse strateegia aastani 2030.

LISA 1. Programmi teenuste kirjeldus

Teenus	Eesmärk ja kirjeldus
Programmi tegevus: Kestliku ja kvaliteetse ehituse ning elukeskkonna arendamine	
Kvaliteetse elukeskkonna poliitika kujundamine	Eesmärk: Kvaliteetse ruumi põhimõtete rakendamine ja ehitusvaldkonna strateegiline sidumine laiemate elukeskkonna kujundamise ja arendamise eesmärkidega. Kirjeldus: Luuakse tingimused, et ehitusvaldkonna areng on seostatud maakasutuse, ruumilise planeerimise, liikuvuse ja teiste elukeskkonna arengut kaalukalt suunavate valdkondadega. Tagatakse kvaliteetse ruumi põhimõtete (funktsionaalsuse, sealhulgas ligipääsetavuse, majandusliku väärtuse kasvatamise, kliima- ja keskkonnasäästlikkuse, asukoha eripära ja konteksti arvestamise, esteetilise sobivuse ning kaasava loomise) tasakaalustatud ja terviklik rakendamine.
Ehitustegevuse ja -toodete poliitika kujundamine	Eesmärk: Tagada ehitustegevuse, ehitiste ja -toodete ohutus, eesmärgipärane toimivus ja kasutatavus ning soodustada jätkusuutlikku majandusarengut. Kirjeldus: Poliitika kujundamisel lähtutakse nimetatud väärtustest, uuendatakse ehitusseadustikku ja selle alamakte ning teisi ehitusvaldkonna regulatsioone.
Ehitiste keskkonnasäästlikkuse, energiatõhususe ja sisekliima poliitika kujundamine	Eesmärk: Arendada madala keskkonnamõjuga ehitamist tagades ehitiste keskkonnasäästlikkuse, energiatõhususe ja parima sisekliima. Kirjeldus: Arendatakse kuluoptimaalse energiatõhususe nõuete süsteemi, töötatakse välja süsinikujalajälje arvutamise alused ja piirväärtused ning sisekliima nõuded, ajakohastatakse energiakandjate kaalumistegurid, viiakse ellu energiamärgiste järelevalve automatiseerimine ja toetatakse ringmajanduse põhimõtete rakendamist ehitussektoris.
Ehitusvaldkonna digitaliseerimine (KLIM)	Eesmärk: Ehitistega seotud andmete jagamine toimub tõhusalt ning infokadudeta nii riigi, kohaliku omavalitsuse kui ka erasektori teenuse osutajate vahel. Tegevused: E-ehituse platvormi arendatakse ja hooldatakse selliselt, et see toetaks kolme eelpool nimetatud teenuse eesmärkide elluviimist.
Programmi tegevus: Eluasemete kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamine	
Eluasemepoliitika kujundamine (KLIM)	Eesmärk: Elamuvaldkonna poliitika, arengukavade, sihtprogrammide ja välisabi projektide väljatöötamine ning elluviimine. Osalemine elamumajanduse sektori ja ehitussektori poliitikakujundamises ja õigusloomes. Tagatakse elamumajanduse areng, selleks vajalik stabiilne rahastamine ja siseriiklikult ning rahvusvaheliselt kokkulepitud eesmärkide saavutamine. Koostöös Ettevõtluse Innovatsiooni Sihtasutusega arendatakse järjepidevalt hoonete rekonstrueerimise finantsmeetmeid ja nõustamistegevusi. Hoonete rekonstrueerimise pikaajalise strateegia elluviimiseks on ellu kutsutud üleriigilised teadus- ja arendusprogrammid LIFE IP BuildEst (2022-2028) ja LIFE heritageHOME (2023-2026), sh koostatakse hoonete renoveerimiskava.
Elamufondi ja elamistingimuste parendamise toetamine (KLIM)	Eesmärk: Lahendatakse kahaneva elanikkonnaga piirkondade elamutega seotud probleemid, milles tuginetakse ka Vabariigi Valitsuse 15.02.2018 otsusele dokumendis "Tegevus- ja rahastamiskava kahaneva rahvastikuga piirkondade elamumajanduse ümberkorraldamiseks".

	Stimuleeritakse elamufondi rekonstrueerimist riiklike toetustega, mis võimaldab täita eesmärgi seoses hoonefondi energiatõhususe ja sisekliima parandamisega. Tagatakse kvaliteetsete elamistingimuste parem kättesaadavus pöörates seejuures tähelepanu ka üürielanutele, kahaneva elanikkonna piirkondadele ja vähekaitsitud leibkondadele.
Programmi tegevus: Ringmajanduse korraldamine	
Jäätmekorralduse ja ringmajanduse poliitika kujundamine (KLIM)	Eesmärk: Eesti jäätmekorraldus on tõhus ja ringmajandusel põhinev. Jäätmekäitlust mõjutavad riigi regulatsioonid tagavad valdkonna tervikliku ja tõhusa toimimise ning jäätmealase teadlikkuse kasvu ning on loodud toimivad seosed eri jäätmeliikidega seotud poliitikate vahel. Muuhulgas toimub olmejäätmete, plasti- ja pakendijäätmete, probleemtoodetest tekkinud jäätmete, ohtlike jäätmete, ehitus- ja lammutusjäätmete ning biolagunevate jäätmete tekke vähendamine ja ringlussevõtu suurendamine. Tegevus koosneb riigi jäätmekavas kavandatud tegevustest. Andmeid kogutakse reaalamajanduse (RTE) andmepõhise aruandluse põhimõtete alusel. Rakendatakse andmepõhist juhtimist. Andmed on kvaliteetsed, ajakohased, läbipaistvad ja annavad terviklikuma ülevaate jäätmekäitluse ahelast, riigi kogutud ja avaldatud jäätmealaseid andmeid peetakse usaldusväärseteks. Tegevus koosneb riigi jäätmekavas kavandatud tegevustest, muu hulgas toetatakse ringmajanduse edendamist ja andmepõhise aruandluse digilahenduste rakendamist, edendatakse era- ja avaliku sektori koostööd uute ärimudelite välja töötamisel ja oskusteabe arendamisel ning lihtsustatakse keskkonnalubade taotlemist ja menetlemist keskkonnaotsuste infosüsteemi edasiarendamise kaudu.
Jäätmemajanduse korraldamine (KeA)	Eesmärk: Vähendada jäätmekäitlusest tekkivaid keskkonnahäiringuid ning suurendada ringlussevõttu. Tegevused teenuse raames teostatakse: a) jäätmekäitleja registreerimine, b) keskkonnakaitseloa väljastamine, c) riikidevahelise jäätmeveoloa andmine, d) jäätmevaldkonna koostööstuste väljastamine, e) keskkonnatasu rakendamine, f) jäätmevaldkonna tegevuste vastavuse kontrollimine nõuetele. Jäätmete käitlemiseks on vajalik vastav luba, mis annab õiguse jäätmete töötlemiseks ning seab tingimused keskkonnahäiringute minimeerimiseks ja ohutuks materjaliringluseks. Jäätmete kõrvaldamisel rakendatakse keskkonnatasu. Nõuetele vastavuse ja tootjavastutuse tagamiseks viiakse läbi järelevalve-, haldus- ja süüteo menetlusi.
Jäätmekäitluse aruandluse ja registreeringute korraldamine (KAUR)	Eesmärk: Riigi aruandluskohustuse täitmine. Jäätmevaldkonna analüüside ja otsuste tegemiseks vajalike andmete töötlemine. Riigi kokkulepetest ja EL-i nõuetest tulenevate aruandluskohustuste täitmine, sh aruannete koostamine ja edastamine lähtuvalt rahvusvaheliselt tunnustatud või siseriiklikult kokku lepitud meetodikatele. Teenus koosneb andmete kogumisest, nende haldamisest ja avalikustamisest KOTKAS, PROTO, PAKIS ja OJS andmekogudes. Andmeid töödeldakse ja avalikustatakse rakenduste kaudu, teabepäringutes ja koondülevaadetes.

Jäätmevaldkonna analüüside tegemine (KAUR)	Eesmärk: Analüüside, eksperthinnangute ja konsultatsioonide andmine jäätmevaldkonnaga seotud otsuste tegemiseks Jäätmevaldkonna andmestike analüüsimine tellimuste põhjal ja tulemuste tõlgendamine, prognoosimine ning ekspertteadmiste jagamine. Teenuse osutamiseks vajalikud andmed kogutakse peamiselt keskkonnakaitseluba omavate isikute tegevuse aruannetest.
Programmi tegevus: Energia- ja ressursitõhustamine	
Energia- ja ressursitõhususe poliitika kujundamine (KLIM)	Eesmärk: Muuta energiatarbimine efektiivsemaks, tagada energiatõhusus energia tootmisel, ülekandel ja tarbimisel; avaliku sektori asutuste eelarvete ressursi efektiivsem kasutamine; parandada avalike hoonete energiatõhust ja kvaliteeti; edendada ja toetada ettevõtteid energia ja ressursitõhususe meetmete (sh. energia ja ressursiauditid) rakendamisel. Kõige odavam energia on tarbimata energia ja kasutades energiat tõhusalt on sellel positiivne mõju majanduse konkurentsivõimele ja kasvule. Keskenduda tuleb energia raiskamisele, mis ei anna lisandväärtust. Ressursitõhususe saavutamiseks toetatakse ja suunatakse ettevõtteid tegema ressursiauditeid ning auditite kohaseid ressursitõhususe investeeringuid.

LISA 2. Teenuste rahastamiskava

Programmi teenuste rahastamiskava	Eelarve			
	2026	2027	2028	2029
Elukeskkonna ja ringmajanduse programm	-138 041 530	-86 371 945	-63 457 669	-29 323 040
Programmi tegevus 1.1: Kestliku ja kvaliteetse ehituse ning elukeskkonna arendamine	-2 376 235	-2 253 023	-2 246 703	-2 721 134
Ehitustegevuse ja -toodete poliitika kujundamine	-223 594	-203 587	-204 373	-204 885
Ehitusvaldkonna digitaliseerimine				
Kvaliteetse elukeskkonna poliitika kujundamine	-223 594	-203 587	-204 373	-204 885
Ehitiste keskkonnasäästlikkuse, energiatõhususe ja sisekliima poliitika kujundamine	-1 929 047	-1 845 848	-1 837 958	-2 311 365
Programmi tegevus 2.1: Eluasemete kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamine	-124 860 254	-55 987 923	-31 834 224	-3 053 769
Eluasemepoliitika kujundamine	-564 393	-203 587	-204 373	-204 885
Elamufondi ja elukeskkonna parendamise toetamine	-124 295 862	-55 784 335	-31 629 852	-2 848 885
Programmi tegevus 3.1: Ringmajanduse korraldamine	-10 294 152	-27 708 316	-28 969 457	-23 139 728
Jäätmekorralduse ja ringmajanduse poliitika kujundamine	-8 941 369	-26 552 171	-27 666 180	-21 787 251
Jäätmekäitluse aruandluse ja registreeringute korraldamine	-479 122	-322 005	-469 138	-518 337
Jäätmevaldkonna analüüside tegemine	-142 377	-119 549	-119 549	-119 549
Jäätmemajanduse korraldamine	-731 284	-714 591	-714 591	-714 591
Programmi tegevus 3.2: Energia- ja ressursitõhustamine	-510 889	-422 682	-407 285	-408 408
Energia- ja ressursitõhususe poliitika kujundamine	-510 889	-422 682	-407 285	-408 408